

ivanova561@ukr.net

Іванова А. С.

студентка 4 курсу

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Україна

ev.shmigelska@gmail.com

Шмігельська Є. А.

старший викладач кафедри регіоналістики і туризму

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Україна

ТРАНСФОРМАЦІЯ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Анотація. У статті розкрито основні виклики для готельно-ресторанного бізнесу України після вторгнення росії 24.02.2022 року та проаналізовано можливості майбутнього відновлення туристичного сектору та його складових.

Ключові слова: готельно-ресторанний бізнес, заклади розміщення, заклади харчування, туризм, туристична інфраструктура.

Виклики повномасштабної війни не стали на заваді українському готельно-ресторанному бізнесу. Попри те, що сфера не була готова до повномасштабної війни, вже зараз значна частина підприємств трансформується та виходить на нові ринки.

Після широкомасштабного вторгнення росії 24.02.2022 року українському бізнесу довелося адаптуватися до воєнних реалій у стресових умовах. Для готельно-ресторанного бізнесу це стало ще одним викликом після двох років пандемії. Однак багато українських готелів і ресторанів дуже швидко оговталися і почали робити свій внесок у перемогу України, працюючи навіть в умовах обстрілів, порушення логістики, виїзду частини персоналу за кордон.

У перші місяці війни готельно-ресторанний бізнес фактично завмер. Потік гостей зупинився, усі заплановані івенти й туристичні / бізнес-поїздки довелося скасувати. У центральній, південній і східній частинах країни показник відмов від бронювання виріс до 85–98 %.

Через небезпеку сотні тисяч людей виїжджали з рідних міст на захід України, тому готелі там були переповнені. Дехто з власників закладів розміщення надавав житло переселенцям безкоштовно, хтось, навпаки, підіймав ціни в десятки разів. В інших регіонах об'єкти або втратили увесь дохід і працювали в збиток, або взагалі закрилися.

Зараз український готельний ринок працює максимум на 2–3 % у грошовому виразі. На півдні цей показник становить 3–5 % від планового, в Києві й області — 10–15 %, на сході через бойові дії та окупацію територій більшість готелів і ресторанів призупинили свою роботу.

Цікава ситуація склалася у західних областях. Там у лютому–квітні 2022 року заклади розміщення були завантажені на 100 %. Це спричинило суттєве підвищення туристичного збору. За статистикою Державного агентства розвитку туризму, за перші шість місяців 2022 року сума склала 89,4 млн грн, що майже на 28,8 % більше в порівнянні з сумою в аналогічний період 2021 року — тоді до бюджету надійшло 69,4 млн грн [3].

До п'ятірки лідерів увійшли місто Київ та чотири області. Столиця поповнила свій бюджет більше ніж на 20 млн грн. Найбільше зростання в порівнянні з аналогічним періодом у 2021 році зафіксовано у Львівській області — 193 %. До бюджетів громад цього регіону надійшло 19,7 млн грн. У Івано-Франківській області сума турзбору зросла 76,4 % і склала 9 млн грн. Закарпатська область заробила 8,7 млн грн турзбору, що на 144 % більше, ніж за аналогічний період 2022 року [3].

Щодо закладів харчування, то якщо під час карантину люди не могли і не хотіли відвідувати заклади ресторанного бізнесу через ризик підхопити коронавірус, то з початком

повномасштабної війни в Україні відвідування ресторанів зовсім зникло з порядку денного сотень тисяч українців. Постійні обстріли, відтік населення, падіння зарплат, відсутність роботи — це все те, що на сьогодні заважає українцям повернутися до колишнього життя та звичок, у тому числі ходити до закладів. Вторгнення вбило бізнес у звичному розумінні. Ті, хто залишився або зміг відновити роботу, опинилися у новій реальності. Змінилися меню і ціни, клієнти та їх уподобання. Ті ресторани, які волонтерили, постраждали найбільше, тому що комунальні витрати їм ніхто не компенсує. З цих причин рестораторам складно заробляти і відкривати нові заклади.

На кінець травня 2022 року в Україні закрилися 37 % закладів громадського харчування. Сектор втратив до 60 % працівників, а прибутки скоротилися вполовину або й більше. [3]

Готельно-ресторанний бізнес був і є однією зі складових частин туристичної індустрії будь якої країни. Матеріальна база, що призначена для розміщення та харчування туристів, посідає одне з перших місць при формуванні туристичної інфраструктури, а якість проживання та відповідне обслуговування впливають на рівень туристичного сервісу. Тому готельна індустрія та ресторанний бізнес стрімко розвивались у довоєнний період, що приносило значні грошові надходження, в тому числі валютні. Вітчизняний готельно-ресторанний бізнес став складовою світового готельного господарства. Такий швидкий темп інтеграції до європейських стандартів пояснюється зручним географічним положенням України, яка розташована в центрі Європи, та не менш швидким зростанням українського бізнесу, що також активізував розвиток ділового туризму. Тому на сьогоднішній день є актуальним відновлення економічної ефективності готельного і ресторанного сектору зокрема та туристичної індустрії загалом.

Значення та роль готельно-ресторанного бізнесу в сучасних умовах для розвитку економіки країни, задоволення запитів особистості переоцінити дуже важко. Він активно сприяє налагодженню культурних, ділових і торгово-економічних зв'язків між державами. Експортуючи рекреаційно-туристичні ресурси, держави, які мають розвинену туристичну галузь, суттєво збільшують надходження у свої економіки іноземної валюти, сприяють створенню нових робочих місць і та зростанню доходів власних бюджетів. Наприклад, значною є частка доходів від міжнародного туризму в загальній сумі надходжень від експорту товарів і послуг в Іспанії — 35 %, Австралії та Греції — по 36 %, Швейцарії — 12 %, Італії — 11 %, Португалії — 21 % і на Кіпрі — 52 %. Сприяючи збільшенню робочих місць, туристична індустрія забезпечує зниження соціальної напруги в суспільстві, яка викликана безробіттям. У світовій туристичній системі зайнято 150 млн працівників, а створення тут одного робочого місця є у 20 разів дешевшим ніж у промисловому комплексі.

У сфері виїзного та внутрішнього туризму готельний і ресторанний сервіс включає цілий комплекс послуг для туристів і є ключовим фактором, що визначає перспективи розвитку туризму в будь-якій країні світу. Саме розвиток індустрії гостинності робить економіку регіону конкурентоспроможною, як і країну у світовій системі туристичного бізнесу.

Доцільно зауважити, що у сфері готельно-ресторанного бізнесу постійно відбуваються зміни, які відповідають певним сучасним тенденціям і впливають на рівень конкурентоспроможності на ринку. Нині готельно-ресторанний бізнес України переживає мабуть найкризовіший період за всю історію незалежності країни.

Найгіршим у впливі воєнних конфліктів на туристичний сектор будь-якої країни є те, що він є дуже масштабним. Він спричиняє великі втрати й масове безробіття тисяч працівників, які прямо чи опосередковано зайняті в туристичному секторі. Це, в свою чергу, впливає на економіку країни, оскільки туризм приносить більше половини річного доходу у багатьох країнах.

Відомо, що військові конфлікти є дуже руйнівними для туристичних об'єктів, особливо для географічних територій, які складають більшість туристичних напрямків у будь-якій країні. Коли таке трапляється, туристичний сектор такої країни може не відновитися, оскільки туристичні об'єкти іноді повністю знищуються, і туристам не залишається нічого цікавого.

Крім того, матеріальні збитки, пов'язані з військовими конфліктами та заворушеннями, можуть повністю знищити туристичну галузь у країні. Це, в свою чергу, ускладнює повноцінне відновлення туристичного сектору та його потенціалу.

Сфера гостинності — це насамперед робочі місця для понад 400 000 осіб в Україні станом на 2021 рік. За підрахунками ДАРТу, через повномасштабне вторгнення росії надходження до державного бюджету від туристичної галузі скоротилися майже на 26 %. Попри це найбільше податків у першому півріччі 2022 року сплатили саме готелі та санаторії — майже 461 млн грн [5].

5 березня 2022 року агентство Bloomberg повідомило, що сервіс оренди Airbnb отримав в Україні замовлення майже на 2 мільйони доларів від людей, які не проживають у заброньованих номерах, але просто бажають фінансово підтримати постраждалих від війни українців. За словами генерального директора Airbnb Браяна Ческі, на 2–3 березня 2022 року в Україні було заброньовано близько 61 тисячі ночей. Майже три чверті замовників були зі США, Великобританії та Канади.

Український уряд для підтримки туристичної галузі затвердив низку пільг і послаблень для підприємців. З 1 квітня 2022 року і до припинення воєнного стану замість ПДВ і податку на прибуток представники бізнесу мають платити державі 2 % від обороту. Також в уряді вирішили на період воєнного стану скасувати низку перевірок.

Бізнес має працювати і працює, адже цим він допомагає величезній кількості працівників триматися на плаву та забезпечувати себе і свої родини.

Як швидко туристична галузь зможе остаточно відновитися та вийти на довоєнні показники? Усе залежить від тривалості бойових дій та рівня міграції українців за кордон. Нині 99 % гостей готелів — наші громадяни, ще 1 % — іноземні журналісти, волонтери, військові та представники міжнародних організацій, які приїхали до України суто через гуманітарну кризу в деяких регіонах.

Вже зараз формується відкладений попит на внутрішній туризм. Оскільки більшість курортів ще довго будуть замінованими й потребуватимуть відбудови та реконструкції інфраструктури, на найближчі 5–10 років популярними місцями для відпочинку стануть Карпати, зокрема Буковель, та всі західні області.

Після всіх істотних викликів, які зараз виникають у готельно-ресторанному бізнесі, Україна стане туристичною дестинацією номер 1, і відповідно, туристичним клондайком. В Україну зайдуть іноземні інвестори — найбільші ресторани і готельні компанії. Українці, які повернуться з-за кордону і там працювали, привезуть із собою нові скіли і знання. Українські ресторани — точно потраплять у поле зору міжнародних ресторанных рейтингів. З'являться нові економічні можливості від дії угоди про асоційоване членство в ЄС. Україна отримає мільярдні інвестиції на відновлення, в тому числі і для сфери гостинності. Все буде Україна!

Література

1. Готельний та ресторанный бізнес. URL: <https://old.library.kr.ua/bookexibit/gotel.html>.
2. Ukrainian hotels located in war zones ask the world for support and launch the action «Visit Ukraine in the Future». URL: <https://visitukraine.today/blog/214/ukrainian-hotels-located-in-war-zones-ask-the-world-for-supportand-launch-the-action-visit-ukraine-in-the-future>
3. Лупашко А. На початку війни готельний бізнес України обвалився на 90 %. Чи є надія на відновлення / Артур Лупашко. — 2022. — URL: <https://forbes.ua/company/na-pochatku-viyni-gotelniy-biznes-ukraini-obvalivsy-na-90-chi-e-nadiya-na-vidnovlennya-14102022-9033>.
4. Розвиток готельно-ресторанного бізнесу в умовах сьогодення — URL: [file:///D:/%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%8F%D0%BF%D0%B0%D0%BF%D0%BA%D0%B0/1280-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%96-1232-1-10-20220526.pdf](file:///D:/%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%8F%D0%BF%D0%B0%D0%BF%D0%BA%D0%B0/1280-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-1232-1-10-20220526.pdf).
5. <https://rau.ua/novyni/restorannij-biznes-chas-vijni/>